

MN-120

March-2019

M.A., Sem.-IV

509-EA : Sanskrit

(Indian Philosophy)

(अणुभाष्यम्-पातंजलयोग (नियतांशः))

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (अ) नीयेना गद्यभंङ्गं विवरणं आपो : (गमे ते अेक) 14
- (अ) अधोलिखित गद्यखण्डस्य विवरणं ददातु । (कस्यचिदेकस्य) 14
- (1) ब्रह्मविचार एपारम्भणीयो न धर्मविचारः, सर्ववेदव्यासकर्त्रा वेदव्याससेनाकृतत्वात्तुच्छफलत्वाच्च । कल्पोक्तप्रकारेण निःसन्दिग्धं करणसम्भवाच्च । आचारपरम्परयापि करणसम्भवाच्च । एतर्ह्यति सन्देहे सूत्रभाष्ययाज्ञिकानामेवानुवृत्तिः क्रियते न मीमांसकस्य । तस्मात्साङ्गवेदाध्येतुर्निःसन्देहकरणसम्भवान्न पूर्वापि कृत्यम् । किञ्च, परमकृपालुर्वेदः संसारिणः संसारान्मोचयितुं कर्माणि चित्तशुद्ध्यर्थं बोधितवानिति कूपेऽन्धपातनवदप्रामाणिकत्वभियाऽवसीयते । विपरीतबोधिका तु पूर्वमीमांसा, तस्मादपि न कर्तव्येति ।
- (2) 'तु' शब्दः पूर्वपक्षव्यावृत्त्यर्थः । निमित्तत्वस्य श्रुतिसिद्धत्वात् मतान्तरनिराकरणत्वेनाग्रे वक्ष्यते । 'तत्' ब्रह्मैव समवायिकारणं, कुतः ? 'समन्वयात्' सम्यगनुवृत्तत्वात् । अस्तिभातिप्रियत्वेन सच्चिदानन्दरूपेणान्वयात् । नामरूपयोः कार्यरूपत्वात् । प्रकृतेरपि स्वमते तदंशत्वात् । अज्ञानात् परिच्छेदाप्रियत्वे । ज्ञानेन बाधदर्शनात् । नानात्वं त्वैच्छिकमेव जडजीवान्तर्यामिष्वेवैकैकांशप्राकट्यात् । कथमेवमिति चेत्, न सद्रूपे घटरूपक्रियास्विव तारतम्येनाविर्भाववत् जडेपि भानत्वादिप्रतीतेस्तारतम्येनाविर्भावोङ्गीकर्तव्यः । भगवदिच्छा नियामकत्वात् ।
- (अ) नीयेना प्रश्नानां अेक-अे वाक्यभां उत्तरो लणो : (गमे ते थार) 4
- (ब) अधस्तनप्रश्नानां अतिलाघवेन उत्तराणि लिखतु । (चतसृजाम्) 4
- (1) 'शुद्धद्वैत' शब्दो अर्थ लणो.
- (1) 'शुद्धद्वैतम्' इति शब्दस्य अर्थं लिखतु ।
- (2) 'आणुभाष्यानुसार' ब्रह्मसूत्रनी सूत्र संख्या लणो.
- (2) अणुभाष्यानुसारेण ब्रह्मसूत्रस्य सूत्रसंख्यां लिखतु ।
- (3) वल्लभवेदान्त केटला प्रस्थानो भाने छे ?
- (3) वल्लभवेदान्ते कति प्रस्थानानि स्वीक्रियन्ते ?

- (4) 'आशुभाष्य' नो उत्तरार्ध कोणे रय्यो छे ?
- (4) 'अणुभाष्यस्य' उत्तरार्धस्य कर्ता कः अस्ति ?
- (5) 'वह्नभवेदान्त' केटला प्रमाणो स्वीकारे छे ?
- (5) वल्लभवेदान्ते कति प्रमाणानि स्वीक्रियन्ते ?
- (6) 'अन्योन्याश्रय दोष' अेटले शुं ?
- (6) 'अन्योन्याश्रयदोषम्' वर्णयत ।

2. (अ) 'जन्माद्यधिकरणम्' ने आशुभाष्यानुसार विस्तारथी वर्णवो. 14
- (अ) 'जन्माद्यधिकरणम्' – अणुभाष्यानुसारेण विस्तरेण वर्णयत । 14

अथवा / अथवा

'समन्वयाधिकरणम्' ने आशुभाष्यानुसार आलेखो.

'समन्वयाधिकरणम्' – अणुभाष्यानुसारेण लिखतु ।

- (अ) नीयेना प्रश्नोनां टूंकभां उत्तरो लखो : (गभे ते थार) 4
- (ब) अधस्तन प्रश्नानां लाघवेन उत्तराणि लिखतु । (चतसृजाम्) 4

- (1) 'स्थूणाखनन' अेटले शुं ?
- (1) 'स्थूणाखनन' इति शब्दस्य अर्थ ददातु ।
- (2) 'पाराशर्यः' शब्दो अर्थ लखो.
- (2) 'पाराशर्यः' इति शब्दस्य अर्थ लिखतु ।
- (3) 'जगत्-संसार' विशे म्हाप्रबुनो दृष्टिकोण शुं छे ?
- (3) 'जगत्-संसार' विषये महाप्रभोः विचारः किम् अस्ति ?
- (4) वह्नभाचार्ये लुवोनां केटला भेदो कहां छे ?
- (4) वल्लभाचार्येण जीवानां कति भेदाः कथिता ?
- (5) 'अविकृत परिणामवाद' अेटले शुं ?
- (5) 'अविकृतपरिणामवादस्य' अर्थ लिखतु ।
- (6) 'ब्रह्मसूत्र' नां अध्यायोना नामो लखो.
- (6) 'ब्रह्मसूत्रस्य' अध्यायानां नामानि लिखतु ।

3. (अ) 'शुद्धद्वैत वेदान्त' नां मुष्य सिद्धांतो लखो. 14
- (अ) शुद्धद्वैतवेदान्तस्य – प्रमुखसिद्धान्ताः लिखतु । 14

अथवा / अथवा

- (अ) नीचेना प्रश्नोना ओक-वे वाक्यमां उत्तरो लणो : (गमे ते त्रण) 3
- (ब) अधस्तनपश्नानां लाघवेन उत्तराणि लिखतु । (त्रयाणाम्) 3
- (1) योगदर्शनमां डेटला प्रमाणोने स्वीकारेण छे ?
- (1) योगदर्शने फति प्रमाणानि स्वीक्रियन्ते ।
- (2) चित्तभूमिओ डेटली छे ?
- (2) चित्तभूमयः कति सन्ति ।
- (3) क्लेशो डेटलां छे ?
- (3) क्लेशाः कतिविधा सन्ति ।
- (4) योगदर्शनस्य प्रणेता कः अस्ति ।
- (5) योगदर्शने कति पादाः सन्ति ।
-

MN-120

March-2019

M.A., Sem.-IV

509-EB : Sanskrit

(Alankarshastra)

(काव्यादर्शः परिच्छेदः 1-2 – नियतांश)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (अ) नीचेनाभांथी गभे ते भे कारिकाओ सभजवो : 14
- (A) Explain any **two** of the following Karika :
- (1) तदल्पमपि नोपेक्ष्यं काव्ये दुष्टं कथञ्चन ।
स्याद्वपुः सुन्दरमपि शिवत्रेणैकेन दुर्भगम् ॥
- (2) मिश्रणि नाटकादीनि तेषामन्यत्र विस्तरः ।
गद्यपद्यमयीं काचिच्चम्पूरित्यभिधीयते ।
- (3) यथाकथञ्चित् यादश्यं यत्रोद्भूतं प्रतीयते ।
उपमा नाम सा तस्याः प्रपञ्चोऽयं प्रदर्श्यते ॥
- (4) पुष्पयातप इवाह्वौवा पूषा व्योम्नीव वासरः ।
विक्रमस्त्वय्यधाल्लक्ष्मीमिति मालोपमा मता ॥
- (अ) नीचेनाभांथी कोर्पण भे ससंदर्भ सभजवो : 4
- (B) Explain the following with reference to the context. (any **two**)
- (1) यदि शब्दाह्वयं ज्योतिरासंसारन्न दीप्यते ॥
- (2) शरीरं तावदिष्टार्थव्यवच्छिन्ना पदावली ।
- (3) काव्यशोभाकरान् अलङ्कारान् प्रचक्षते ।
- (4) परस्परविरोधीति सा विरोधोपमा मता ।
2. (अ) हंडीना भते भडाकाव्यना लक्षणोनी यर्था करो. 14
- (A) Discuss the features of epic in opinion of दण्डी.
- अथवा**
- वैदर्भमार्गस्य प्राणाः दशगुणाः स्मृताः । विधान सोदाहरण सभजवो.
- Explain the statement वैदर्भमार्गस्य प्राणाः दशगुणाः स्मृताः । with example.
- (अ) योज्य विकल्प पसंद करी जवाब लजो. (गभे ते यार) 4
- (B) Answer the following questions by choosing the correct option. (any **four**)
- (1) काव्यादर्शनी भंगलकारिकाभां कोनी स्तुति करवाभां आवी छे ?
- (1) विषय (2) सरस्वती (3) शंकर

- (2) સારી રીતે પ્રયોજાયેલી વાણી કોના જેવી છે ?
 (1) કીર્તિરૂપ (2) કામધેનુરૂપ (3) શાસ્ત્રરૂપ
- (3) ચાર પાદ્યુક્ત કઈ રચના છે ?
 (1) ગદ્ય (2) પદ્ય (3) મિશ્રિત
- (4) દંડી પ્રાકૃત ભાષાના કેટલા પ્રકાર માને છે ?
 (1) ત્રણ (2) પાંચ (3) બે
- (5) ગદ્ય-પદ્ય અને મિશ્ર સ્વરૂપવાળા સમગ્ર સાહિત્યને આર્યોએ કેટલા પ્રકારનું કહ્યું છે ?
 (1) સાત (2) ચાર (3) ત્રણ
- (6) ગદ્ય સાહિત્યના દંડી કેટલા પ્રકારો માને છે ?
 (1) ચાર (2) બે (3) પાંચ

3. (અ) દંડીએ આપેલ રૂપકનું લક્ષણ આપી તેના પાંચ ભેદો સોદાહરણ લખો.

14

(A) Give the feature of રૂપક given by દણ્ડી and write its five differences with example.

અથવા

કાવ્યાદર્શના આધારે સ્વભાવોક્તિ અલંકારનું લક્ષણ અને પ્રકારો સોદાહરણ લખો.

Write the feature and types of સ્વભાવોક્તિ અલંકાર on the basis of કાવ્યદર્શ with example.

(બ) યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. (ગમે તે ત્રણ)

3

(B) Answer the following questions by choosing the correct option. (any **three**)

- (1) દંડીએ કેટલા અર્થાલંકારો આપ્યા છે ?
 (1) 25 (2) 45 (3) 35
- (2) દંડી કાવ્યનું શોભાકર તત્ત્વ શાને માને છે ?
 (1) રસ (2) ગુણ (3) અલંકાર
- (3) જ્યાં કોઈપણ રીતે પ્રગટ થતું સામ્ય સ્ફુટ રીતે જણાય તે કયો અલંકાર કહેવાય ?
 (1) ઉત્પ્રેક્ષા (2) ઉપમા (3) રૂપક
- (4) દિવો જાગર્તિ રક્ષાયૈ પુલોમારિર્ભુવો ભવાન્ માં કયો અલંકાર છે ?
 (1) રૂપક (2) સ્વભાવોક્તિ (3) તુલ્યયોગોપમા
- (5) મુખેન મગ્ધઃ સોડ્યેષ જનો રાગમયઃ કૃતઃ માં કયો અલંકાર છે ?
 (1) ઉત્પ્રેક્ષા (2) હેતુપમા (3) એકાંગરૂપક

4. (અ) કોઈપણ બે વિશે નોંધ લખો.

14

(A) Write note any **two**.

(1) રીતિરાત્મા કાવ્યરસ સંદર્ભમાં વામનનું પ્રદાન.

Contribution of વામન in reference to રીતિરાત્મા કાવ્યસ્ય.

(2) આચાર્ય ભરતના નાટ્યશાસ્ત્રનો પરિચય આપો.

Give introduction of નાટ્યશાસ્ત્ર of આચાર્ય ભરત ।

(3) આનંદવર્ધનના પૂર્વાચાર્યોનો પરિચય લખો.

Give introduction of આનંદવર્ધનસ્ય પૂર્વાચાર્યા:

(4) આનંદવર્ધનના પૂર્વાચાર્યોના મતે રસની ચર્ચા કરો.

Discuss the Rasa of opinion of આનંદવર્ધનસ્ય પૂર્વાચાર્યા:.

(બ) નીચેનામાંથી એક-બે વાક્યમાં જવાબ લખો. (ગમે તે ત્રણ)

3

(B) Answer the following question in **one** or **two** sentence. (any **three**)

(1) રસસંપ્રદાયના પુરસ્કર્તા કોણ છે ?

(2) આચાર્ય ભામહનું કાવ્ય લક્ષણ લખો.

(3) આનંદવર્ધનના પાંચ પૂર્વાચાર્યોના નામ લખો.

(4) દોષનું લક્ષણ લખો.

(5) નાટ્યશાસ્ત્ર ઉપરની પ્રસિદ્ધ ટીકા કઈ અને કોની છે ?

